

FILMKINCSEK TORINÓBAN

Amilyen ritkaság volt régen a filmmúzeumnak még a fogalma is, annyira ismert napjainkban. Budapesten is működik filmmúzeum; ez azonban voltaképpen nem más, mint régi vagy ritka filmek bemutató mozija. Általában a legtöbb filmmúzeum ilyen jellegű.

Van azonban Torinóban egy másfajta filmmúzeum. Ma már valóban múzeum, a szó szoros értelmében, s mint ilyen egyedülálló a világon. Ehhez képest még szakmai körökben is ritkán emlegetik, a nagyközönség pedig egyáltalán nem tud róla. Ennek az a magyarázata, hogy a torinói filmmúzeum magánalapítás és csak legújában vette kezelésbe Torino városa. De akkor sem, még így sem állami jellegű.

A torinói filmmúzeum gyűjteményének zöme a filmművészet kezdeteiből való. Alapítója, Anna Maria Prolo, hallatlanul művelt és

bájos öreg hölgy, a világ minden tájáról összegyűjtötte a kezdeti évek filmvonatkozású emlékeit. Gyűjteményének alapja saját családi filmállományuk és filmgép-parkjuk, ugyanis a század elején nekik is volt egy filmgyáruk Torinóban. Torino a század elején a világ legjelentősebb és legnagyobb filmvárosa volt. Akad olyan esztendő az első világháború előtti időkből, amikor hetven filmvállalat működött itt húsz-harminc műteremcsoportban! Óriási szám, különösen, ha meggondoljuk, hogy Hollywoodnak ugyanekkor még híre-hamva sincs, még a Los Angeles-i napilapok ingatlan rovatában sem szerepel ez az akkor jelentéktelen külterület. Torino haladó polgári értelmiség által lakott, fejlett ipari város volt, elég ezzel kapcsolatban arra emlékeztetni, hogy Kossuth Lajos is itt talált menedéket. Míg Itália más részeiben, így Rómában csak később tudott kibontakozni a filmgyártás, éppen a területek elmaradottsága, és rendkívüli konzervatívizmusa miatt, addig Torino kedvezett a filmművészetnek. Jelentős ismeretterjesztő, tudományos és dokumentumfilmek is készültek itt a játékfilmek mellett. Torino jelentősége filmszempontról akkor hanyatlott, mikor a fasizmus idején a harmincas évek közepén Mussolini felépítette a római Cinecittát, és a filmgyártás központja Róma lett.

Egy ilyen torinói kis filmműterem és filmvállalat magántulajdonából alakult tehát a filmmúzeum. Ami akkor, a tizes években, jelentéktelen fogyó anyagnak számított, tehát mindenki eldobta, hiszen évről évre újabb és modernebb gépek, tekercek, vásznak kerültek, azt Anna Maria Prolo összegyűjtötte. Az összegyűjtött anyagból az évtizedek múlásával kincsek váltak. Sok olyan gépet, szerkezetet őriz a torinói filmmúzeum, amelyekből az egész világon már egyetlen példány sincs, ami nem csodálatos, hiszen tudjuk, hogy a legolvasottabb könyvek veszték el leginkább a XVI.

Filmfelvevőgép 1898-ból és a blofonográf-nak, a hangos- és beszélőfilm ősenek első plakátja 1901-ből

században, a legdivatosabb ruha-
anyagok maradtak fenn legnehe-
zebben az utókorra. Ezek a szer-
kezetek ki vannak állítva és mű-
ködnek. A szemlélő valamennyit
működésbe hozhatja: leperereg az
első Lumiere-filmek eredeti Lu-
miere-vetítőn, látjuk az első Edison-
féle kintoszokópot, pénzdarab be-
dobására működni kezd, és pergeti
az első amerikai filmeket, és így
tovább. De ezek inkább népszerű-
sítő jellegű érdekességek. Rendki-
vüli tudományos jelentősége van
azonban két dolognak. Egyik: a
filmvonatkozású könyvek, nyomtat-
ványok, plakátok gyűjteménye. Ez
a páratlan gyűjtemény nemcsak le-
hetővé teszi a kutatónak a kezde-
tek gondos tanulmányozását, hanem
arra is kényszeríti a tudományos
szakirodalmat, hogy az eddig több-
nyire egymástól átvett, általában a
múlt század közepe táján megfo-
galmazott megállapításokat, ame-
lyek Amerikától Franciaországon
és Németországon át Magyarorszá-
gig vándoroltak, s amelyeket ná-
lunk Sadoul magyar filmtörténete
népszerűsít: tehát hogy ezeket a
megállapításokat módosítsa. Már az
olasz reneszánsz prózában vannak
olyan megnyilatkozások, s ezeket
mind őrzí a torinói filmmúzeum,
amelyek arra mutatnak, hogy
Kirchner sokat emlegetett laterna
magicája előtt is voltak vetítési tö-
rekvések és eredmények. Másként
alakul a fényképezés feltalálása
előtti kinematográfia értékelése is:
a torinói filmmúzeum anyaga alap-
ján világos, hogy a mozgókép fel-
találása és működése nincsen olyan
szoros kapcsolatban a fényképezés
feltalálásával, mint gondolnánk:
a fotografálás előtt jóval készült
már rajzsorozatokot pergető filmek.

Számunkra, magyarok számára,
mindezen kívül még egy fontos és
kihasználatlan jelentősége van a
torinói filmmúzeumnak. És pedig
az, hogy a múzeumban, mely a
nemzetközi filmforgatási és köl-
csönzési szabályoktól független tu-
dományos intézmény, rendszeresen
folynak olyan vetítések, amelyek-
kel egy-egy ország legfontosabb
filmjeit sorra bemutatják, s magam
tapasztaltam, hogy a kis múzeum

A torinói filmmúzeum

apró, pár száz személyes vetítő-
termébe Itália és Franciaország
minden részéből rendszeresen el-
utaznak a szakma érdeklődő tag-
jai, sőt maguk a rendezők is: René
Clair például csak azért jelent meg
egy filmje torinói filmmúzeumi
vetítésen, mert elképzelhetetlen
volna, hogy a hagyományokat
megtörve, valaki ne jöjjön el a
filmmúzeum igen jelentős szakmai
közönsége közé, hiszen ez iktat be
egy-egy filmet a nemzetközi film-
történetbe.

Csak éppen mi maradjunk ki a
torinói filmmúzeum műsoraiból?
Vétkes mulasztás lenne, hiszen a
múzeum vezetője szívesen látná
filmjeinket, ha kapna ilyeneket,
szívesen vetítené őket, ha megis-
merkednénk egymással; nem kel-
lene megtenni?

NEMESKÜRTHY ISTVÁN